

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ
полковник поліції

 Андрій ФОМЕНКО
30.08. 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЛОГІКА

Рівень вищої освіти початковий (короткий цикл)
(назва рівня вищої освіти)
Спеціальність 051 «Економіка»
(шифр і назва)
Освітня програма «Економіка» від 16.07.2021 р. № 607
(назва, дата і № наказу про затвердження ОП)
Статус навчальної дисципліни: обов'язкова
(обов'язкова або вибіркова)
Мова навчання: українська

Дніпро – 2021

Логіка // Робоча програма навчальної дисципліни. – Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2021. – 17 с.

РОЗРОБНИК:

Ольга ГОЛОВІНА, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, кандидат історичних наук.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Іван БАТРАЧЕНКО, професор кафедри гуманітарної, психологічної підготовки та митної ідентифікації культурних цінностей Університету митної справи та фінансів, доктор психологічних наук, професор.

Валерій ЖИЖЧЕНКО, доцент кафедри філософії і педагогіки Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», кандидат філософських наук, доцент.

ГАРАНТ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ:

Олена ОСКОМА, к.е.н., доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доцент.

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, протокол № 18 від 25.06.2021.

Рекомендовано Науково-методичною радою університету «25» серпня 2021, протокол № 11.

Схвалено Вченою радою університету, рекомендовано для використання в освітньому процесі протягом 3-х років. «26» серпня 2021 р, протокол № 14.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Логіка» є формування фахової логічної культури юриста. Це передбачає ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними формами, законами, правилами і прийомами мислення. Знання законів і правил мислення дає юристам можливість свідомо підходити до процесу мислення, сприяти підвищенню культури мислення в судово-слідчій діяльності і пізнанню юридичних фактів. Логіка допомагає довести істинні судження і спростувати хибні. Вона вчить мислити правильно. Поняття “істина” і “логіка” взаємопов’язані, тому значення логіки для підготовки спеціалістів вищої кваліфікації неможливо переоцінити. Вивчення курсу логіки передбачає знайомство здобувачів вищої освіти з основними проблемами класичної і модальної логіки, а також деякими розділами логіки висловлювань. Знання цих розділів і законів логіки допоможе майбутнім юристам спростувати хибні висновки і умовиводи, з якими їм доведеться зіткнутися в судово-слідчій практиці, різного роду дискусіях і суперечках, а також різноманітного тлумачення правових норм. Вивчення курсу спрямоване на формування у здобувачів вищої освіти поваги до обраної професії правозахисника, любові до народу України, прагнення відстоювати закон і справедливість на основі конституції України та діючого законодавства; культури ділового спілкування, прийнятої у сучасному цивілізованому світі.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі визначено такими **компетентностями** освітньої програми:

Інтегральна компетентність – здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів економічної науки, та може характеризуватися певною невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК9. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Згідно з освітньо-професійною програмою, вивчення навчальної дисципліни «Логіка» має сформувати та актуалізувати такі **програмні результати навчання** студента як:

ПРН 17. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Логіка» вивчається як базова та не передбачає попереднього оволодіння навчальними дисциплінами бакалаврського рівня.

Обсяг навчальної дисципліни: 3 кредити ECTS, 90 год.

Програма навчальної дисципліни

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ І ЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЛОГІКА»

Пізнання як діалектичний процес. Чуттєве пізнання і його форми (відчуття, сприйняття, уявлення). Логічне пізнання і його форми (поняття, судження, умовивід). Мислення як предмет логіки. Істинність і правильність міркування. Семіотичний характер логіки. Мислення і мова. Виникнення логіки як науки та основні етапи її історичного розвитку. Логіка формальна і діалектична. Теоретичне і практичне значення логіки. Роль логіки в юридичній практиці.

ТЕМА 2. ПОНЯТТЯ. ВИДИ ПОНЯТЬ ТА ОПЕРАЦІЇ З НИМИ

Поняття як форма мислення. Суттєві і несуттєві ознаки понять. Логічні прийоми утворення понять (аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення). Зміст і обсяг поняття. Закон зворотного відношення між обсягом і змістом поняття. Види понять: одиничні і загальні, конкретні і абстрактні, позитивні і негативні, співвідносні і безвідносні. Відношення між поняттями: порівнянні і непорівнянні, сумісні і несумісні. Типи сумісності: рівнозначність (тотожність), перехрещення, підпорядкування (відношення роду і виду). Типи несумісності: супідрядність (координація), противність (контрарність), суперечність (контрадикторність). Логічні операції з поняттями. Узагальнення і обмеження понять. Визначення понять. Види визначення: реальні, номінальні, генетичні, визначення через рід і видову відмінність. Правила і помилки, можливі при визначенні. Поділ понять. Правила поділу. Види поділу понять. Класифікація. Застосування класифікації в юридичній науці і практиці.

ТЕМА 3. СУДЖЕННЯ ЯК ФОРМА МИСЛЕННЯ

Судження як форма мислення. Загальна характеристика суджень. Судження і речення. Роль запитання в судовому пізнанні. Просте судження, види і структура. Категоричні судження, їх види. Розподіленість термінів у судженнях. Поняття про квантори. Поділ суджень за модальністю. Відношення між судженнями. Види відношень: противності, підпротивності, суперечності, підпорядкування. Логічний квадрат. Загальна характеристика складних суджень. Умовне (імплікативне) судження. Єднальне (кон'юнктивне) судження. Розподільне (диз'юнктивне) судження. Логічна структура складних суджень і тлумачення норм права. Модальні судження і їх особливості. Види модальних суджень: можливості (проблематичні), дійсності (асерторичні), необхідності (аподидактичні). Модальні судження і норми права.

ТЕМА 4. ОСНОВНІ ЗАКОНИ ЛОГІКИ

Загальна характеристика основних законів логіки. Закон тотожності. Закон суперечності. Закон виключеного третього. Закон достатньої підстави. Софізми та паралогізми. Значення законів логіки для юридичної науки і практики.

Класична (символічна) логіка. Логічні змінні та логічні постійні. Дескриптивне висловлювання. Логіка висловлювань (пропозиційна логіка) і логіка предикатів. Мова логіки висловлювань. Пропозиційні змінні та знаки логічних сполучників. Запереченні, кон'юнкція, диз'юнкція, імплікація, еквіваленція та значення їх істинності. Поняття логічного закону, логічного протиріччя, висловлювання, що виконується. Логічні сполучники в правових контекстах. Метод таблиць істинності та його використання у практичній діяльності.

ТЕМА 5. УМОВИВІД ЯК ФОРМА МИСЛЕННЯ. ДЕДУКТИВНІ УМОВИВОДИ

Загальна характеристика умовиводу як форми мислення. Структура умовиводу: засновки, висновок. Загальні правила умовиводу. Види умовиводів. Безпосередні та опосередковані умовиводи. Умовиводи методом зміни структури висловлювань (перетворення, обернення, протиставлення предикату). Умовиводи за логічним квадратом. Поняття про дедукцію, індукцію, аналогію. Достовірні (дедуктивні) та імовірнісні (правдоподібні) умовиводи. Поняття логічного слідування.

Загальна характеристика дедуктивного умовиводу. Поняття логічного слідування. Традиційна силогістика Простий категоричний силогізм, його визначення і склад. Структура силогізму. Аксиома та загальні правила простого категоричного силогізму. Фігури і модуси категоричного силогізму та особливі правила фігур. Категоричні силогізми з виділяючими засновками. Категоричні силогізми, в яких більшим засновком є визначення. Категоричні силогізми, побудовані із суджень можливості. Категоричні силогізми з імовірними засновками. Скорочені (ентимема), складні (полісилогізм), та складно-скорочені (сорит, епіхейрема) силогізми. Логічні помилки, які трапляються в категоричних силогізмах. Дедуктивні міркування в правовій діяльності.

Умовні умовиводи (суто умовні та умовно-категоричні силогізми). Розділово-категоричні та умовно-розділові умовиводи.

Розділово-категоричний силогізм. Ствердно-заперечний та заперечно-ствердний модуси розділово-категоричного силогізму.

Умовно-розділовий (лематичний) силогізм. Дилеми, трилеми, полілеми.

ТЕМА 6. ІМОВІРНІСНІ УМОВИВОДИ: ІНДУКТИВНІ УМОВИВОДИ ТА УМОВИВОДИ ЗА АНАЛОГІЄЮ.

Поняття про індукцію. Спостереження і експеримент. Повна та неповна індукція. Індукція через простий перелік. Індукція через відбір фактів, що виключає випадкове узагальнення. Наукова індукція. Методи встановлення причинних зв'язків між явищами: метод єдиної подібності, метод єдиної відмінності, поєднаний метод подібності та відмінності, метод супутніх змін, метод остач. Індукція в правовій діяльності. Зв'язок індукції і дедукції.

Поняття і структура умовиводів за аналогією. Види міркувань за аналогією. Умови правомірності висновків за аналогією. Аналогія і

моделювання. Міркування за аналогією в правовій діяльності. Аналогія права та аналогія закону.

ТЕМА 7. ЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТЕОРІЇ АРГУМЕНТАЦІЇ

Аргументація як процес формування переконань. Склад аргументацій: суб'єкти (пропонент, опонент, аудиторія) та структура (теза, аргумент, демонстрація). Поняття спростування. Способи спростування: спростування тези, критика аргументів, доведення неспроможності демонстрації. Правила та помилки в доведенні та спростуванні. Паралогізми та софізми, логічні парадокси. Значення доведення в правовому процесі.

Суперечка, її види та форми. Дискусія, полеміка, диспут, дебати. Коректні та некоректні засоби ведення суперечки.

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль – це перевірка рівня засвоєння знань, навичок, вмінь та інших компетентностей за певний період навчання (навчальний семестр, навчальний рік).

З навчальної дисципліни «Логіка» передбачено:

- для денної форми навчання – залік;
- для заочної форми навчання – залік

Критерії та засоби оцінювання успішності навчання

Критерії оцінювання аудиторної роботи Здобувачів

БА ЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики.
4	Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями . Під час заняття продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні чинного законодавства, теорії та правозастосовної практики.
3	Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні ; практичні навички та вміння мають поверхневий характер , потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками .

2	Питання, винесені на розгляд, засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру ; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки , які потребують подальшого усунення.
1	Курсант, студент, слухач не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань.
0	Відсутність на занятті

Для навчальної дисципліни «Логіка» засобами діагностики знань виступають: тести та контрольні кваліфікаційні завдання. Засоби діагностики знань використовуються з метою визначення ефективності методик навчання.

В університеті педагогічний контроль розглядається як основна ланка, що забезпечує неперервність процесу виховання, освіти та професійної підготовки і має чотири пріоритетні функції: діагностичну, навчальну, організаційну та виховну.

У розумінні постійної взаємодії науково-педагогічного працівника зі здобувачем вищої освіти під час освітнього процесу, педагогічний контроль являє собою систему перевірки результатів навчання й означає ідентифікацію, кількісне оцінювання та вимірювання знань, умінь, навичок або/ та інших компетенцій здобувачів вищої освіти. Основним предметом оцінки результатів освіти є отримані результати навчання у вигляді знань, умінь і практичних навичок, а також результати виховання у вигляді сформованих способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей.

Засоби діагностики визначають рівень досягнення запланованих навчальних результатів, повинні мати прозорі критерії оцінювання, забезпечувати об'єктивний поточний та підсумковий контроль.

Під час контрольних педагогічних заходів застосовується система об'єктивної оцінки здобутих компетенцій, зокрема, з використанням технічних засобів. Тестові завдання для проміжного і підсумкового контролів знань здобувачів вищої освіти є складовими навчально-методичних комплексів навчальних дисциплін і входять до пакетів кваліфікаційних завдань із дисципліни.

Додаток 1.1

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор
Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ
підполковник поліції

Олександр ЮНІН

_____. 2021 р.

ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**ЛОГІКА**Освітній ступінь **молодший бакалавр**Спеціальність **051 «Економіка»**

на 2021/2022 навчальний рік

Форма навчання ДЕННА Обсяг 3 кредити ЕКТС (90 годин).**Факультет соціально-психологічної освіти та управління****Курс 1, групи МБ-ЕК - 121**

№ теми згідно з РПНД	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин	Аудиторна робота				Самостійна та індивідуальна робота
			Всього	Лекції	Семінари	Практ.заняття	
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Предмет і значення навчальної дисципліни "Логіка"	12	4	2	2		8
2	Поняття. Види понять та операції з ними	12	4	2	2		8
3	Судження як форма мислення	12	4	2	2		8
4	Основні закони логіки	12	4	2	2		8
5	Умовивід як форма мислення. Дедуктивні умовиводи	16	6	2		4	10

№ теми згідно з РПНД	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин	Аудиторна робота				Самостійна та індивідуальна робота
			Всього	Лекції	Семінари	Практ. заняття	
1	2	3	4	5	6	7	8
6	Імовірнісні умовиводи: індуктивні умовиводи та умовиводи за аналогією	12	4	2	2		8
7	Логічні основи теорії аргументації	14	4	2		2	10
	Разом за семестр	90	30	14	10	6	60
	Форма підсумкового контролю	Залік					

Розглянуто на засіданні кафедри соціально-гуманітарних дисциплін 25.06.2021 р., протокол №18.

Завідувач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін

Олексій ХАЛАПСІС

ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Логіка

Освітній ступінь початковий (короткий цикл)

Спеціальність 051 «Економіка»

на 2021/2022 навчальний рік

Підручники:

1. Арутюнов В. Х. Логіка / В. Х. Арутюнов В.Х., В. М. Мішин, Д. П. Кирик. – К. : КНЕУ, 2002. – 127 с.
2. Бандурка О. М. Юридична логіка : підручник / О. М. Бандурка, О. В. Тягло ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : Золота миля, 2011. – 224 с.
3. Елементи класичної логіки : навч. посібник / кол. авт. ; за заг. ред. В. В. Кузьменка. – Дніпропетровськ : ДДУВС, 2016. – 236 с.
4. Жеребкін В. Є. Логіка / В. Є. Жеребкін. – К. : Знання, 2014. – 254 с.
5. Конверський А. Є. Логіка для юристів / / А. Є. Конверський – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 536 с.
6. Тофтул М. Г. Логіка : підручник / М. Г. Тофтул. – К. : ВЦ «Академія», 2008. – 400 с.
7. Хоменко І. В. Логіка: Практикум : навч. посіб./ І. В.Хоменко. – К., 2002 – 237 с.
8. Щербина О. Ю. Логіка для юристів: Курс лекцій / О. Ю. Щербина. – К. : Юридична думка, 2004. – 264 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Баранівський В.Ф., Скворцова Т.Г. Логіка: посібник для підготовки до іспитів. – К., 2007.
2. Мозгова Н.Г., Мозговий А.М. Логіка. – К., 2004.
3. Юридична аргументація. Логічні дослідження / за заг. ред. О. М. Юркевич. – Х. : Вид. Іванченко І. С., 2012. – 210 с.

Монографії та інші наукові видання:

1. Горгкаймер М. Критика інструментального розуму. – К.: ППС-2002, 2006.
2. Жоль К.К. Вступ до сучасної логіки. – К., 2002.
3. Казанцева А. В інтернеті хтось помиляється! Наукові дослідження дискусійних питань / Ася Казанцева ; пер. З рос. О. О. Гапак. – Х. : Віват, 2016. – 368 с.
4. Казанцева А. Хто б міг подумати! Як мозок змушує нас робити дурниці / Ася Казанцева ; пер. З рос. О. О. Гапак. – Х. : Віват, 2017. – 320 с.

5. Логіка і аргументація в праві : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 24 квіт. 2013 р. – Х. : ФО-П Корецька Л. О., 2013. – 274 с.
6. Логіка і право : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 19 трав. 2011 р. – Х., 2011. – 240 с.
7. Логіка і право : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 11 трав. 2012 р. – Х., 2012. – 208 с.

Інтернет-ресурси:

1. Електронний часопис «Логічні дослідження».
<http://www.logic.ru/Russian/LogStud/index.html>
2. Логіка для всіх. <http://ntl.narod.ru/logic/index.html>
3. Книги з логіки та логічного мислення.
<https://4brain.ru/logika/knigi.php#8>
4. Підручники з логіки. Навчальні посібники, лекції, доповіді.
<http://studentam.net/content/category/1/33/42/>
5. Книги Р.Смалліана (Логічні головоломки та парадокси).
<http://ntl.narod.ru/logic/smullyan/name/index.html>
6. Навчальні матеріали з курсу логіки (визначення, задачі, приклади).
<http://ntl.narod.ru/logic/course/index/html>
7. Головоломок для розумних людей. <http://golovolomka.hobbi.ru>
8. Логічні головоломки.
<http://www.geocities.com/TimesSquare/Maze/8561/truefals.htm>
9. Логічні задачі та головоломки. <http://www.caravan.ru/~stepler>
<http://www.psylib.org.ua/books/ivina01/index.htm>

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, протокол від 25.06.2021 № 18.

**Завідувач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін**

 Олексій ХАЛАПСІС